

A „KIS SZÁMOK TÖRVÉNYÉNEK” DIADALA A HATÉKONY KÖZÖS JOGKEZELÉS FOKOZÁSÁÉRT A KÖZÖS JOGKEZELŐ SZERVEZETEKRŐL SZÓLÓ OSZTRÁK TÖRVÉNYBEN

A közös jogkezelő szervezetekről szóló hatályos osztrák törvény (Bundesgesetz über Verwertungsgesellschaften; a továbbiakban: új VerwGesG)¹ 2006. július 1-jén lépett hatályba. A jogalkotó a törvénymódosítással a szabályozás eddigi széttagoltságát feloldotta azzal, hogy az 1936-os törvény rendelkezéseit (a továbbiakban: régi VerwGesG), illetve az 1980. évi Szerzői Jogi Novella² (a továbbiakban: UrhGNov) II–V. cikkében található közös jogkezelésre vonatkozó szabályokat módosítva és egységesítve a jelenleg hatályos közös jogkezelő szervezetekről szóló törvénybe foglalta. A jogszabály előkészítése során figyelembe vették az Európai Parlament 2004. január 15-én elfogadott határozatát³ (a továbbiakban: Parlament határozata), az Európai Bizottság 2004. április 16-i közleményét⁴ (a továbbiakban: Bizottság közleménye), illetve a Bizottság ajánlását.⁵ Utalni kell továbbá arra, hogy az osztrák törvényalkotó a módosítások kidolgozásánál – az említett európai iránymutatáson kívül – figyelembe vette a német bírói gyakorlatot is.⁶

A jelen cikk a 2006-os törvénymódosítás teljes körű ismertetése helyett néhány érdekes módosításra kívánja felhívni a figyelmet, amelynek kiindulópontja a *de jure* monopóliumra vonatkozó és az egyesülést bátorító új szabályok ismertetése, érintve a közös jogkezelés fogalmára, szervezeti formájára, felügyeletére vonatkozó új előírásokat. A jelen áttekintést az új szabályozásban hangsúlyos szerepet kapott arányosság, költséghatékonyság és transzparencia alapelveit tükröző néhány fontosabb új rendelkezés ismertetése zárja.⁷

¹ Teljes címe: Bundesgesetz, mit dem ein Verwertungsgesellschaftengesetz 2006 erlassen wird und mit dem das Urheberrechtsgesetz und das KommAustria-Gesetz geändert werden (Verwertungsgesellschaftenrechtsänderungsgesetz 2006 – VerwGesRÄG 2006) (NR: GP XXII RV 1069 AB 1239 S. 129. BR: AB 7462 S. 729.) StF: BGBl. I Nr. 9/2006 Änderung idF: BGBl. I Nr. 82/2006 (NR: GP XXII AB 1509 S. 153. BR: AB 7565 S. 735.)

² Urheberrechtsgesetznovelle 1980 – Bundesgesetz v. 2.7.1980, mit dem das Urheberrechtsgesetz geändert wird, BGBl. I. 1980/321, id.F. BGBl. 1986/375, 1989/612 und 1996/151

³ European Parliament: Resolution on a Community framework for collective management societies in the field of copyright and neighbouring rights [2002/2274(INI)]

⁴ European Commission: Communication. The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market, COM(2004) 261 final

⁵ A Bizottság ajánlása (2005. május 18.) a jogszerű online zene szolgáltatás érdekében a szerzői és szomszédos jogok közös, határokon átnyúló kezeléséről; továbbá l. dr. Kiss Zoltán, dr. Munkácsi Péter: A jogszerű online zene szolgáltatás érdekében ..., in dr. Penyigey Krisztina, Sümei Pálné dr., dr. Kiss Marietta (szerk.) Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről 2006. MSZH–MSZTT, p. 77–86.

⁶ L. Karl Riesenhuber: Das österreichische Verwertungsgesellschaftengesetz 2006. Baden-Baden, Nomos, p. 12–13.

⁷ A Bizottság közleménye, összefoglaló, utolsó bekezdés: „The efficiency, transparency and accountability of collecting societies are crucial for the functioning of the Internal Market as regards the cross-border marketing of goods and provision of services based on copyright and related rights.”

1. Közös jogkezelő szervezet alapítását érintő szabályok

Az új VerwGesG 1. §-a újrafogalmazza a közös jogkezelő szervezet definícióját, amely általánosabb és absztraktabb a korábbi szabályozásban foglalt fogalommal szemben. A régi VerwGesG a közös jogkezelő szervezetet az ún. kisjogos irodalmi és zeneművek jogait kezelő vállalatként definiálta,⁸ szemben az új szabályozással, amely mellőzi a kezelt jogok konkretizálását. Ebből következően az új VerwGesG minden olyan közös jogkezelő szervezetre alkalmazható, amely szerzői és szomszédos jogokat kezel.⁹

A közös jogkezelő szervezetek alapításáról szóló új VerwGesG 3. §-a több tekintetben tartalmaz módosításokat. E § (1) bekezdése értelmében a közös jogkezelő tevékenység kizárólag gazdasági társaság, illetve szövetkezeti formában folytatható.¹⁰ A régi VerwGesG¹¹ a „Körperschaft”¹² kifejezést használja, ami az egyesületi formát is magában foglalta, ellentétben a mostani szabályozással.¹³

Az osztrák jogalkotó tágabb lehetőséget teremt a külföldi befolyású közös jogkezelő szervezetek esetében. A régi VerwGesG-vel¹⁴ szemben az új VerwGesG 3. §-ának (1) bekezdése a „belföldi” kifejezés helyett a „belföldi székhellyel rendelkező” feltételt tartalmazza. Ezáltal lehetővé vált, hogy egy külföldi közös jogkezelő szervezet osztrák szerzők jogainak közös kezelése céljából leányvállalatot létesítsen. Az indoklás értelmében a belföldi székhelyhez kötöttség indoka a hatékony állami felügyelet biztosítása.¹⁵

Az osztrák jogalkotó a 2006-os módosítással a közös jogkezelő szervezetek tevékenységének hatékonyságát a közös jogkezelők számának lehető legalacsonyabbban tartásával kívánta fokozni.¹⁶ Az „alacsony számú közös jogkezelő szervezet” híveinek tábora nem korlátozódik a közös jogkezelő szervezetekre. Sőt, az indoklás elsősorban a felhasználók szervezeteit jelöli meg mint elsődlegesen érdekeltet, ugyanis a szerződések, illetve a jogok engedélyezése tekintetében egyszerűbb, ha minél kevesebb közös jogkezelő szervezettel kell tárgyalást lefolytatni, szerződést kötni, illetve azoknak jogdíjat fizetni.¹⁷

⁸ Régi VerwGesG 1. § (1) bek.

⁹ Új VerwGesG 1. §

¹⁰ A Bizottság közleménye nem tartalmaz megkötést a közös jogkezelő szervezet formáját tekintve. L. a közlemény 3.5.1. pontját: „The consultation process demonstrated that apparently, the efficiency of a collecting society is not linked to its legal form.”

¹¹ Régi VerwGesG 3. § (1) bek.

¹² A „Körperschaft” olyan jogi személy, amelynek tagjai egyaránt lehetnek természetes és jogi személyek, továbbá a társaság jogi személyisége független a mindenkori tagjaitól; <http://de.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6rperschaft> (2008. 01. 4.)

¹³ Az új VerwGesG szerint tehát a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szjt.) 86. §-ának (1) bekezdése szerinti kötelező egyesületi forma az osztrák törvénymódosításnak köszönhetően kizárttá vált.

¹⁴ Régi VerwGesG 3. § (1) bek.

¹⁵ Begründung zum Verwertungsgesellschaftengesetz 2006 (A 2006. évi közös jogkezelőkről szóló törvény indoklása), 3. §, 3. pont alatt.

¹⁶ Indoklás: i. m. (15), 6. §, 1. pont. Jelenleg nyolc közös jogkezelő szervezet működik Ausztriában. L. <http://www.rtr.at/de/vwg/VerwGesOesterreich>. (Lehívás időpontja: 2008. 01. 8.)

¹⁷ Indoklás: i. m. (15), 3. §, 6. pont

Az „alacsony szám” elősegítését szolgálta a törvénymódosításnak köszönhetően újonnan bekerült monopóliumra utaló kitétel. Bár a régi VerwGesG a közös jogkezelő szervezet monopóliumhelyzetét nem nevesítette, a rendelkezések alkalmazása azonban erre az eredményre vezetett.¹⁸ A 2006-os módosítás azonban a közös jogkezelők monopóliumhelyzetét még inkább egyértelművé tette azáltal, hogy a közös jogkezelő szervezetek *de facto* monopóliumát *de jure* monopóliummá változtatta. Az új szabályozás tekintetében utalni kell a Bizottság közleményében foglalt korlátozásra, amely a *de jure* monopólium biztosítását nem zárja ki, amennyiben az nem sérti az Európai Közösség Létrehozásáról szóló Szerződés (a továbbiakban: EKSZ) 82. és 86. cikkében foglaltakat.¹⁹ E két cikk keretei között tehát lehetséges a közös jogkezelő szervezetek tekintetében a *de jure* monopólium biztosítása.

Az új osztrák szabályozás azonban megtöri a közös jogkezelő szervezeteket védő monopóliumra vonatkozó szabályozás által biztosított védőpajzsot, egyfajta sajátos versenyt nyitva az újonnan jelentkező szervezetek előtt. A nóvumnak számító VerwGesG 3. §-ának (3) bekezdésében foglaltak szerint a felügyeleti szerv ugyanis felkéri a már érintett, bejegyzett közös jogkezelő szervezetet arra, hogy az újonnan jelentkező közös jogkezelő szervezet kérelmével konkuráló kérelmet nyújtson be.²⁰ Az új szabályozás ezáltal az érintett közös jogkezelő szervezetet minden újonnan beérkező kérelem esetében „versenybe hívja”. Ilyenkor a felügyeleti szerv a hatékonyság szempontjából ismételten felülvizsgálja a már korábban bejegyzett közös jogkezelő szervezet tevékenységét. A *de jure* monopólium ellenére tehát a VerwGesG 3. §-ának (3) bekezdése ezáltal egyfajta potenciális versenyt indít el a már bejegyzett és az újonnan jelentkező szervezetek között. A verseny sajátossága abban áll, hogy a szabályozás a döntést nem a piac szereplőire – így a jogosultakra és a felhasználókra – bízta, hanem a felügyeleti szerv hatáskörébe utalja, amely nemcsak a „verseny megnyitásáról”, de annak kimeneteléről is jogosult dönteni.

Itt utalni kell arra, hogy a monopólium biztosítása nem kizárólag az osztrák közös jogkezelőkhöz szól, hanem a már fentiekben említett új VerwGesG 3. §-ának (1) bekezdése értelmében valamennyi – beleértve a külföldi szervezeteket is –, belföldi székhellyel rendelkező közös jogkezelőhöz.

Az osztrák jogalkotó továbbmegy a *de jure* monopóliumot biztosító szabályozáson egy újabb frontvonalat megnyitva a Bizottság versenybarát politikájával szemben: ezúttal ugyanis csak a hatékony közös jogkezelés előmozdításának jegyében az egyes közös jogkezelő szervezetek erőfölényét kívánja növelni.²¹ Az új szabályozás értelmében ugyanis az egyes szer-

¹⁸ A már korábbiakban kialakult közös jogkezelők monopóliumát az eddigiek során sem a jogosultak, sem a felhasználók nem kérdőjelezték meg. L. *Karl Riesenhuber*, i. m. (6), p. 23.

¹⁹ A Bizottság közleménye, 3.5.1 pont: „*This is subject to compliance with and review under Articles 82 and 86 of the Treaty where a collecting society is constituted as a legal monopoly or where it is granted special rights under national law.*”

²⁰ Az Sztj. ezzel szemben egy esetleges verseny kialakulását kizárólag a még be nem jegyzett közös jogkezelő szervezetek esetében teszi lehetővé. L. az Sztj. 88. § (4) bekezdését.

²¹ Új VerwGesG 6. §

vezetek közötti egyesülés nem csak hogy lehetővé válik,²² de a felügyeleti szerv jogosult az érintett szervezeteknél az egyesülést indítványozni – és adott esetben meg is akadályozni –, amennyiben ezáltal a hatékony közös jogkezelés jobban előmozdítható. A döntéshozatal ebben a kérdésben azonban az érintett szervezetek kezében van. A felügyeleti szerv tehát az egyesülést nem írhatja elő kötelező módon.²³ A felügyeleti szerv ez esetben a hatékonyság érvényesülését nemcsak a célok megvalósulása, hanem a költségek – mégpedig a gazdaságosság – tekintetében is vizsgálja.

A fentiekből logikusan következik az új VerwGesG 6. §-ának (4) bekezdésében foglalt kartelljogi ellenőrzés tilalma. Ennek értelmében az osztrák jogalkotó a közös jogkezelők esetében a kartelljogi ellenőrzést *expressis verbis* kizárja. Az indokolás erre vonatkozóan kiemeli, hogy a *de jure* monopolhelyzetre, illetve a szervezetek közötti egyesülés előmozdítására vonatkozó rendelkezések miatt egy kartelljogi ellenőrzés lehetőségét biztosítani értelmetlen lenne.²⁴

Ugyancsak a hatékony közös jogkezelést szolgálja a szervezetében és hatáskörében egyaránt új vonásokkal rendelkező felügyeleti szerv eljárása is.

2. A felügyeletet ellátó szerv és tevékenységének eszközei

Az új VerwGesG újdonságot jelent egyrészt a felügyeleti szerv összetétele, másrészt annak hatásköre tekintetében. Az osztrák jogalkotó céljai között szerepelt egy, a korábbi gyakorlathoz képest hatékonyabb felügyelet kiépítése.²⁵ A Bizottság közleményében mindössze a „megfelelő” felügyeleti szerv felállítását szorgalmazza, utalva egyúttal a tagállami felügyeletre vonatkozó szabályozás közös paramétereinek kialakítására.²⁶ Az új VerwGesG 28. §-ának (1) bekezdése szerint a felügyeletet nem a – magyar szerzői jogi szabályozáshoz hasonló²⁷ – szövetségi szinten található Oktatási Minisztérium által kijelölt állambiztosok²⁸ gyakorolják többé, hanem a magyar ORTT szervnek részben megfelelő, ún. az Osztrák Kommunikációért Felelős Hatóság (Kommunikationsbehörde Austria, a továbbiakban: „KommAustria”²⁹).

²² Erre példa a 2006. december 31-én a felügyeleti szerv által jóváhagyott egyesülés, amelyet a Literar-Mechana für Urheberrechte Ges.m.b.H. és a Literarische Verwertungsgesellschaft bejegyzett, korlátozott felelősséggel rendelkező szövetkezet jelentett be. L. http://www.rtr.at/de/vwg/LIME_LVG. (2008. 01. 8.)

²³ Indokolás: i. m. (15), 6. §, 2. pont

²⁴ Indokolás: i. m. (15), 6. §, 3. pont

²⁵ Christian Handig: Das neue Verwertungsgesellschaftengesetz, ÖBI, 2006. 2. sz., p. 61.

²⁶ A Bizottság közleménye 3.5.4. pont

²⁷ Az Sztj. 112. §-ának (4) bekezdése a szerzői és a szomszédos jogok közös kezelő szervezeteinek nyilvántartását és felügyeletét a kultúráért felelős miniszter hatáskörébe utalja.

²⁸ Régi VerwGesG 5. § (1) bek.

²⁹ Hatáskörébe tartozik többek között a kereskedelmi televíziók és rádiók részére történő engedély nyújtása, a frekvenciakezelés, a kereskedelmi rádióműsor-szolgáltatók felügyelete, a digitális rádiózás előkészítése és bevezetése, a sajtó- és publikációtámogatások nyújtása, továbbá a reklámjogi szabályok betartásának felügyelete az ORF (Österreichischer Rundfunk; magyarul: Osztrák Rádió és Televízió) és a kereskedelmi rádióműsorszolgáltatók tekintetében. 2006 július 1-jétől pedig a közös jogkezelő szervezetek felügyelete is a KommAustria hatáskörébe került. L. Bundesgesetz über die Einrichtung einer Kommunikationsbehörde Austria („KommAustria”) und eines Bundeskommunikationssenates (KommAustria-Gesetz – KOG) 2. § (1) bekezdését. <http://www.rtr.at/de/rtr/OrganeKommAustria> (2008. 01. 7.)

A közös jogkezelő kötelezettségei között a régi szabályozás mindössze a tájékoztatási kötelezettséget és az iratokba történő betekintés lehetővé tételét írta elő.³⁰ Az új szabályozás a régivel ellentétben a felügyeleti szerv számára lehetővé teszi a közös jogkezelő szerveinek (így például taggyűlés, felügyelő bizottság) ülésein való részvételt.³¹ A felügyeleti szerv tagjai jogosultak továbbá nyilatkozatot tenni, illetve javaslatot is előterjeszhetnek.

A módosítás a felügyelet eszközeinek tárházat is bővítette, nagyobb biztonságot teremtve a közös jogkezelői tevékenység folytatására adott engedély visszavonását tekintve. A korábbi szabályozás valamelyest felületesen rendelkezett az engedély visszavonásáról, amelynek egyetlen előfeltételül az előzetes figyelmeztetést írta elő.³² Ezzel szemben az új VerwGesG a fokozatosság elvét³³ vezeti be azáltal, hogy az engedély visszavonása mint *ultima ratio* felügyeleti eszköz jöhet csak szóba. Ebből következik, hogy a felügyeleti szerv elsősorban utasítást adhat a jogszerű működés helyreállítására a közös jogkezelő szervezet számára, amennyiben rendellenesen működik. A felügyeleti szerv továbbá a törvényben meghatározott kötelezettségek megsértése miatt adott utasítás teljesítésének elmulasztása esetében pénzbírságot szabhat ki,³⁴ illetve a felelős szerv leváltását indítványozhatja, végső soron pedig az engedély visszavonását rendelheti el. Ugyancsak a jogbiztonság irányába tereli a szabályozás a gyakorlatot azzal, hogy a felügyeleti szerv köteles megfelelő határidőt kitűzni.

Az engedély visszavonása tekintetében a jogbiztonság erősítése nemcsak a közös jogkezelő szervezetre nézve bír jelentőséggel, hanem a kezelt jogok jogosultjainak és azok felhasználóinak szempontjából is. Ezért az engedély visszavonásának időpontját olyan módon kell meghatározni, hogy a közös jogkezelő szervezet által érintett jogosultságok és igények ne sérüljenek.³⁵ A korábbi szabályozás mindössze olyan intézkedések megtételére kötelezte a szövetségi Oktatási Minisztériumot, amelyek az érintett jogok további kezelését teszik lehetővé, tehát a régi VerwGesG konkrét előírást e tekintetben nem tartalmazott.³⁶ Ezzel szemben az új szabályozás konkrétan meghatározza a felügyeleti szerv kötelezettségeit a „közös jogkezelő” nélkül maradt jogok kezelése tekintetében. Ebben az esetben az újonnan „piacra” lépő és a visszavonás időpontjában már engedéllyel rendelkező közös jogkezelő szervezet léphet a megszűnő szervezet helyébe.³⁷ Kérdéses, hogy van-e olyan nagyszámú új jelentkező szervezet, amely létjogosultságot teremt ennek a szabálynak. Talán az új szabály hatékonyságát segítené elő, ha a felügyeleti szerv például felhívást tehetne közzé az érintett jogok közös kezelésére vonatkozóan. Az indokolás arra a következtetésre jut, hogy ameny-

³⁰ L. a régi VerwGesG 5. § (3) bekezdését.

³¹ Új VerwGesG 7. § (3) bek.

³² Indokolás: i. m. (15), 9. §; Régi VerwGesG 4. § (1) bek.

³³ Új VerwGesG 9. §

³⁴ Új VerwGesG 29. § (2) bek. és 38. §

³⁵ Új VerwGesG 10. § (1) bek.

³⁶ Régi VerwGesG 4. § (2) bek.

³⁷ Új VerwGesG 10. § (3) bek.

nyiben nincs új szervezet, a felügyeleti szerv a már korábban bejegyzett szervezetek közül kell, hogy kijelöljön egyet a megszűnő szervezet helyére.³⁸

A jogutódlásból értelemszerűen következik, hogy a már jogelőd szervezet által kötött keretszerződések, alapszabályzat, felhasználási szerződések a jogutódra szállnak át.³⁹ A „vétőjog” biztosítja a jogosultak számára, hogy a jogelőd közös jogkezelővel kötött szerződésnek a jogutód szervezetre történő átszállásáról a jogosult szabadon dönthessen. A jogosult ugyanis a működési engedély nyilvánosságra hozatalát követő négy héten belül írásban tiltakozhat a jogutód szervezetnél.⁴⁰

A hatékony közös jogkezelést szolgálják egyrészt a közös jogkezelő szervezetek számának minél alacsonyabb tartására, a felügyeleti szerv megerősítésére vonatkozó, a korábbiakban már említett szabályok, másrészt azon új előírások, amelyek a hatékonysággal szoros kapcsolatban álló arányosság, gazdaságosság, illetve transzparencia követelményét kívánják érvényesíteni. Ez utóbbi törekvés többek között a Bizottság közleményében⁴¹ és a Parlament határozatában⁴² foglalt követelményeket tükrözi. Az alábbiakban említésre kerülő elvek – így különösen az arányosság és a transzparencia – érvényesülését a felügyeleti szerv ellenőrzi, gondoskodva azok betartásáról. Az ellenőrzés folyamatos: a felügyeleti szerv a szerződési feltételeket a közös jogkezelő szervezet létrehozásakor, annak működése során, illetve a szerződési feltételek módosításakor vizsgálja. Ez utóbbi esetben ugyanis a közös jogkezelő szervezet köteles a felügyeleti szerv jóváhagyását kérni.⁴³

3. A kötelező jogkezelés, az arányosság, a gazdaságosság és a transzparencia elvének érvényesülése

Az új VerwGesG 11. §-ának (1) bekezdése a korábbi szabályozáshoz képest megerősíti az ún. kötelező közös jogkezelés elvének érvényesülését. A „kötelező” kitétel nem a jogosultakra vonatkozik,⁴⁴ hanem a közös jogkezelő szervezetet kötelezi az alábbiak szerint.

A jelenlegi szabályozás szakít a korábbi szabályozás azon korlátozásával, miszerint a közös jogkezelő szervezet nem köteles azzal a jogosulttal szerződést kötni, amelynek bevételei nem fedezik a rá eső kiadásokat.⁴⁵ Az indokolás kimondja ugyanis, hogy ennek vizsgálata kizárólag a bevételek felosztását követően lehetséges, ezért ez a szerződéskötés feltételéül

³⁸ Indokolás: i. m. (15), 10. §

³⁹ Új VerwGesG 10. § (3) bek.

⁴⁰ Új VerwGesG 10. § (3) bek., 3. pont

⁴¹ A Bizottság közleménye 3.5.3. pont: „The principles of good governance, non-discrimination, transparency and accountability of the collecting society in its relation to rightholders are, therefore, of particular importance.”; 3.6. pont: „It should result in more efficiency and transparency and a level playing field on certain features of collective management.”

⁴² L. a 17. pontját „Calls, accordingly, for the restriction of competition law to cases of abuse, subject to introduction and supervision of the necessary transparency, so as to safeguard rights management effectively both now and in the future”.

⁴³ Új VerwGesG 12. § (2) bek.

⁴⁴ A jogosult nem köteles közös jogkezelő tagjává válni. L. Karl Riesenhuber, i. m. (6), P. 39., 118. sz. lábjegyzetét.

⁴⁵ UrhGNov II. cikk (5) bek.

nem szabható.⁴⁶ Ebből következően a szerződéskötési kötelezettség valamennyi jogosult esetében fennáll.

Szerződéskötési kötelezettség terheli a közös jogkezelő szervezetet a felhasználók tekintetében is. A szerződéskötési kötelezettségre vonatkozó igény érvényesítését arra az esetre írja elő az osztrák jogalkotó, amikor a közös jogkezelő szervezet a *bona fides* elvét sértve megtagadja a tárgyalások folytatását, illetve a szerződés kötését. Ebben az esetben a felhasználó igényt érvényesíthet a szerződés megkötésére, amelynek feltételei az arányosság elvével összhangban kerültek megállapításra. A keresetnek ennél fogva nemcsak a közös jogkezelő szervezet helytelen eljárására, hanem a szerződéskötésre vonatkozó igényre is ki kell terjednie. A szerződési feltételeknek, különösen a jogdíj tekintetében, az arányosság elvén kell alapulniuk.⁴⁷ A korábbi szabályozáshoz képest tehát az arányosság követelményének nemcsak a jogdíj összegére,⁴⁸ hanem a szerződés egyéb feltételeire is ki kell terjednie.

A kötelező közös jogkezeléstől függetlenül is több ízben fordul elő utalás a hatékonyság⁴⁹ és a gazdaságosság mellett az arányosság elvének érvényesülésére, amely a módosítással mind a jogosulti,⁵⁰ mind a felhasználói érdekeket szolgálva erőteljesebb hangsúlyt kap. Jogosulti szemszögből az arányosság követelménye több tekintetben is jelentőséggel bír. Így a jogok átruházásának mértéke vonatkozásában,⁵¹ illetve különösen a felosztás és az okozott költség közötti arányosság tekintetében. A közös jogkezelő szervezetek ugyanis bizonyos mértékig a felosztást átalány alkalmazásával végzik.⁵² Itt kell utalni arra az esetre, ha a jogosult bevételei nem érik el a ráeső költségek összegét. Az arányosság elvének ebben az esetben is érvényesülnie kell, mégpedig oly módon, hogy az ilyen jogosult nem részesül jogdíjban.⁵³ Az új VerwGesG 14. §-a egyrészt fenntartotta azt a korábbi szabályozást, hogy a bevételeket az önkényes eljárás elkerülése érdekében meghatározott szabályok szerint kell felosztani,⁵⁴ másrészt kiegészítette azt a pontosságra és a kiszámíthatóságra vonatkozó követelményekkel.

Az áttekinthetőség alapelveinek biztosítása az új törvényben több – így a nyilvánosságra hozatalról, illetve a számvitelről szóló – előírásban is helyet kap. Itt kell megjegyezni, hogy a *de jure* monopolhelyzet biztosítása még inkább megköveteli a transzparencia követelményének érvényesítését.⁵⁵

⁴⁶ Indokolás: i. m. (15), 11. § 1. pont

⁴⁷ Az új VerwGesG 17. §-ának (1) bekezdése szerint: „...zu angemessenen Bedingungen, insbesondere gegen angemessenes Entgelt...”

⁴⁸ Régi VerwGesG 3. § (2) bek.

⁴⁹ A régi VerwGesG 3. §-ának (2) bekezdése kötelezi a közös jogkezelő szervezeteket, hogy a kezelt jogok tekintetében hatékonyan járjanak el, és egyidejűleg azok felhasználását mozdítsák elő. Ehhez képest az új szabályozás a gazdaságosságot és az arányosságot is említi a módosított szakaszban.

⁵⁰ Új VerwGesG 11. § (1) bek.

⁵¹ L. *Karl Riesenhuber*, i. m. (6), p. 44.

⁵² Indokolás: i. m. (15), 12. §

⁵³ Indokolás: i. m. (15), 12. §

⁵⁴ Régi VerwGesG 3. § (2) bek.

⁵⁵ L. Parlament határozata, 34. pont: „Considers it imperative that, where they perform public functions from a position of monopoly, collective management societies in the field of copyright and neighbouring rights are appropriately regulated, in order to ensure the transparency required under competition law.”

Az új VerwGesG 16. §-ának értelmében a közös jogkezelő szervezetet nyilvánosságra hozatali kötelezettség terheli, amely elsősorban az érintett jogosultak érdekeit szolgálja. A nyilvánosságra hozatal olyan dokumentumokra terjed ki, mint például a működési engedély, a szervezeti előírások, a közös jogkezelésre vonatkozó szerződés általános szerződési feltételei, a felosztási szabályok, illetve az éves beszámoló a szervezet tevékenységéről.⁵⁶ A nyilvánosságra hozatali kötelezettség tekintetében a másik célcsoport a felhasználók köre. Az új VerwGesG 18. §-a tartalmazza azokat az adatokat, amelyeket a közös jogkezelő szervezetek kötelesek a honlapjukon nyilvánosságra hozni. Ide tartoznak többek között a jogosultak nevei, az egyes jogok megszerzésének tartalmi és területi korlátozásai, a kölcsönös képviselői szerződések listája, az alapszabály.

Ugyancsak a transzparencia elvének érvényesülését segítik elő a számvitelre vonatkozó, újonnan beiktatott szabályok. A korábbi szabályozás ugyanis nem tartalmazott külön utalást az éves beszámoló készítésre, a gyakorlat így az általános számviteli szabályokat követte.⁵⁷ Az új VerwGesG 19. §-ának (1) bekezdése szerint az éves beszámolónak ki kell terjednie a közös jogkezelő szervezet üzletvitelére, (vagyoni, pénzügyi, jövedelmi) helyzetére,⁵⁸ tagságára, a kezelt jogokra, a bevételekre, a kezelési költségekre, a szociális és kulturális intézmények részére nyújtott juttatásokra és a felosztásra kerülő összegekre. Az osztrák jogalkotó az áttekinthetőség érvényesülését erősíti azzal, hogy az éves vizsgálatot lefolytató személyt figyelmeztetési kötelezettséggel terheli. Amennyiben a vizsgálat során ugyanis olyan adatra bukkan, amely kétségesse teszi, hogy a közös jogkezelő szervezet kötelezettségeinek eleget tud tenni, köteles a felügyeleti szervnél ezt jelezni.⁵⁹

Itt érdemes utalni arra, hogy a magyar Szjt. szabályozása a közös jogkezelésre vonatkozó szabályok között elsősorban az egyenlő bánásmód,⁶⁰ a hatékonyság⁶¹ alapelvét hangsúlyozza, utalva a szerzői jogi jogszabályok betartására is.⁶² Javasolt lenne azonban a korábbi alapelveket érintetlenül hagyva az új magyar szerzői jogi törvény kidolgozásánál az osztrák szabályozásban is tükröződő új alapelvek – így az áttekinthetőség, költséghatékonyság, arányosság – beemelését megfontolni. Így ugyanis a felügyeletet gyakorló miniszter eljárása⁶³ is hatékonyabbá válhatna, ami a jelenleginél átláthatóbb és kiszámíthatóbb közös jogkezelői struktúra kialakulásához vezethetne.

⁵⁶ Parlament határozata, 51. pont: „*Wishes to see a graduated requirement for collective management societies to provide information, both internally and externally; calls, therefore, for the publication on the internet, as well as in other forms, of tariffs, distribution keys, annual accounts and information on reciprocal agreements;*”; továbbá a Bizottság ajánlása, 14. cikk: „*A közös jogkezelők rendszeresen jelentést készítenek az általuk közvetlenül vagy kölcsönös képviselői megállapodás értelmében képviselt minden jogosult számára bármely megadott engedélyről, alkalmazandó díjszabásról vagy beszédett és elosztott jogdíjról.*”

⁵⁷ L. Karl Riesenhuber, i. m. (6), p. 53.

⁵⁸ A „vagyoni, pénzügyi, jövedelmi helyzetére” ugyan nem szó szerinti fordítása az új VerwGesG 19. §-ának (1) bekezdésében található „Lage” kifejezésnek, tartalmát tekintve azonban azonos.

⁵⁹ Új VerwGesG 19. § (2) bek.

⁶⁰ Szjt. 90. § (1) és (4) bek.

⁶¹ Szjt. 86. § (3) bek.

⁶² Szjt. 93. § (1) bek.

⁶³ Szjt. 88. § (1) és (4) bek., 90. § (2) bek., 93. § (1) bek.

4. Összefoglalás

A közös jogkezelőkre vonatkozó, jelenleg hatályos osztrák szabályok megalkotásának egyik üzenete minden kreativitást nélkülöző, ámbar világos megfogalmazásban úgy szólhatna, hogy: „Közös jogkezelők egyesüljete a hatékonyság jegyében!” A közös jogkezelő szervezetek *de jure* monopóliumára vonatkozó, az egyesülést bátorító szabályok a hatékonyság zászlaja alatt kerültek megfogalmazásra.

Az osztrák jogalkotó mindemellett egyrészt a közös jogkezelést nem kizárólag nemzeti, hanem európai színekben teszi lehetővé; másrészt az arányosság, költséghatékonyság és transzparencia versenyszellemet előmozdító elveinek erőteljesebb érvényesítését elősegítő új szabályokat iktat be, amelyeknek betartásáért a szervezetében és hatáskörében egyaránt megújult felügyeleti szerv felel. Egyfajta versenyszellemet erősít a felügyeleti szerv tevékenységére vonatkozó új szabály is, amelynek értelmében a felügyeleti szerv az újonnan jelentkező közös jogkezelő szervezetet a már bejegyzett szervezettel versenybe hívja, majd azok közül kiválasztja azt, amelyik a leginkább eleget tesz a törvényi követelményeknek. Az új szabályok indokolásából kitűnik, hogy a jogalkotó mind a jogosultak, mind a felhasználók felé pillantva törekedett az egyes érdekeket egyaránt figyelembe vevő és tükröző szabályozás létrehozására.

Nem szabad azonban megfeledkezni az eltérő tagállami szabályokból eredő nehézségekről. A jelenlegi osztrák szabályozás *de jure* monopóliumra, illetve egyesülésre vonatkozó szabályokat vezetett be megerősítve a nemzeti ellenőrzést az arányosság, költséghatékonyság és transzparencia – részben újonnan bevezetett – alapelveinek jegyében. A kérdés azonban, hogy a *de jure* monopóliumszabályozás – az eltérő tagállami szabályok miatt – valóban szolgálja-e majd a Bizottság által megkövetelt, európai szintű, hatékony közös jogkezelést.